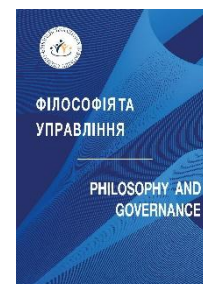

e-ISSN 3041-248X

Філософія та управління

<https://www.eu-scientists.com/index.php/fag>

Самореалізація в контексті соціального прогресу в умовах використання штучного інтелекту

Юрій М. Мельник ^{1*} ● Світлана М. Тодорова ² ● Ганна А. Шевченко ³

¹ Одеський національний технологічний університет (Україна). Доцент кафедри філософії і права, канд. філос. наук, доцент.

² Одеський національний технологічний університет (Україна). Доцент кафедри філософії і права, канд. філос. наук, доцент.

³ Одеський національний технологічний університет (Україна). Доцент кафедри філософії і права, канд. філос. наук, доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: ynmelnik@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3041-248X/2025.4.03](https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.4.03)

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір

ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

У статті розглянута самореалізація особистості в контексті соціального прогресу в умовах використання штучного інтелекту. Проаналізовано суть, феномен та рівні самореалізації в контексті діалектичних взаємовідносин із суспільством в умовах використання штучного інтелекту. Визначено нові можливості для розвитку і виклики, специфічні для сучасного етапу соціального прогресу. Виділено ключові аспекти самореалізації особистості в епоху штучного інтелекту. Використання штучного інтелекту вимагає адаптації та нового підходу в питаннях розвитку особистості, й головним у цьому процесі є раціональне використання сучасних технологій для посилення людського потенціалу, а не заміни людської сутності. Відповідно до цього була сформована мета статті: онтологічне дослідження поняття «самореалізація особистості» в контексті соціального прогресу в умовах використання штучного інтелекту та визначення діалектичного зв'язку соціуму та особистості в процесі її самореалізації. У статті систематизовано суть самореалізації як багатогранного процесу, що охоплює особистісний, професійний, соціальний і творчий виміри. Визначено три рівні аналізу самореалізації: філософський (сутність людини), соціологічний (соціокультурні умови) та психологічний (індивідуальні якості та мотивація). ШІ розглядається як інструмент, що розширює можливості для самореалізації шляхом автоматизації рутинних завдань, персоналізації освіти та створення нових професій, таких як розробка ШІ чи етика технологій. Водночас ШІ створює виклики, зокрема ризик втрати професійної ідентичності, залежність від технологій і проблеми приватності. Дослідження підкреслює діалектичну взаємозалежність між особистістю та суспільством, де самореалізація одночасно залежить від соціальних умов і трансформує їх. Запропоновано рекомендації, такі як розвиток гнучких навичок, етичних стандартів використання ШІ та створення підтримуючих спільнот.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

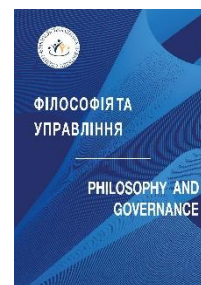
самореалізація, соціальний прогрес, штучний інтелект, пізнання, людська сутність.

e-ISSN 3041-248X

Philosophy and Governance

<https://www.eu-scientists.com/index.php/fag>

Self-Realization in the Context of Social Progress Amid the Use of Artificial Intelligence

Yurii Melnyk ^{1*} ● Svitlana Todorova ² ● Hanna Shevchenko

¹ Odesa National University of Technology (Ukraine). Associate Professor at the Department of Philosophy and Law, PhD in Philosophy, Associate Professor.

² Odesa National University of Technology (Ukraine). Associate Professor at the Department of Philosophy and Law, PhD in Philosophy, Associate Professor.

³ Odesa National University of Technology (Ukraine). Associate Professor at the Department of Philosophy and Law, PhD in Philosophy, Associate Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: ynmelnik@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-248X/2025.4.03](https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.4.03)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article examines the self-realization of the individual in the context of social progress in the use of artificial intelligence. The essence, phenomenon and levels of self-realization are analyzed in the context of dialectical relationships with society in the conditions of using artificial intelligence. New opportunities for development and challenges specific to the current stage of social progress have been identified. Key aspects of individual self-realization in the era of artificial intelligence are highlighted. The use of artificial intelligence requires adaptation and a new approach to issues of personal development, and the main thing in this process in the rational use of modern technologies to enhance human potential, not replace the human essence. Accordingly, the purpose of the article was formed: an ontological study of the concept of «personality self-realization» in the context of social progress in the context of the use of artificial intelligence and the definition of the dialectical connection between society and the individual in the process of its self-realization. The article systematizes self-realization as a multifaceted process encompassing personal, professional, social, and creative dimensions. Three levels of analysis are identified: philosophical (human essence), sociological (sociocultural conditions), and psychological (individual qualities and motivation). AI is viewed as a tool that expands self-realization opportunities by automating routine tasks, personalizing education, and creating new professions, such as AI development or technology ethics. However, AI also presents challenges, including risks of losing professional identity, technological dependency, and privacy concerns. The study emphasizes the dialectical interdependence between the individual and society, where self-realization both relies on social conditions and transforms them. Recommendations include developing soft skills, establishing ethical AI standards, and fostering supportive communities.

KEYWORDS

self-realization, social progress, artificial intelligence, cognition, human essence.

1. Вступ

В умовах використання в останні роки штучного інтелекту (ШІ) проблема самореалізації особистості в контексті соціального прогресу набуває особливої значущості та специфіки.

Дана проблема в нашій країні додатково актуалізується системними модернізаційними реформами, що мають на меті її інтеграцію у європейський та світовий процес соціального руху. Національно-культурне відродження, яке базується на гуманоцентричних і громадянсько-правових принципах управління, ставить в число основних пріоритетів соціального розвитку в Україні самореалізацію особистості, її укорінення в національній традиції в широкому розумінні полікультурності та міжкультурного синтезу.

Дослідження впливу ШІ на самореалізацію особистості в контексті соціального прогресу може розумітися як вивчення складової проектування та стратегії розвитку майбутніх особистісних трансформацій.

Соціальний прогрес залежить від потенціалу та спрямованості діяльності, якості самореалізації особистості. З іншого боку, стан соціуму впливає на саморозвиток і самореалізацію особистості. Інакше кажучи, система «особистість – суспільство» має зворотній зв'язок, який в умовах використання ШІ набуває значних особливостей, без розуміння яких не можна раціонально осмислити поставлену проблему.

2. Огляд літературних джерел

Наукові спроби дослідити проблему самореалізації особистості у контексті соціального прогресу були зроблені представниками багатьох філософських напрямів. Представники екзистенціалізму (С. К'єркегор, Г. Марсель, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс та інші) вважають ірраціональну самотність якістю суті визначення особистості [1]. Згідно з розумінням представників персоналізму (М. Бердяєв, Б. Боун, Е. Муньє, Ж. Лакруа та інші) [2], «особистість-персона» є онтологічним поняттям, виявляє себе як фундаментальний принцип буття, в якому воляова активність поєднується з неперервністю існування, що й призводить до реалізування особистості. Сучасний неофрейдизм (К. Хорні, Г. Саліван, Е. Фромм та інші) вивчає особистість та її самореалізацію через міжлюдське спілкування, розуміє людське буття як становлення, вдосконалення її духу [3; 4].

Феномену самореалізації особистості через творчу діяльність [5] присвячені філософські твори Дж. Келлі, Дж. Гілфорда, Е. Кестлера, П. Торранса; самореалізацію як вищу потребу особистості вивчали К. Роджерс, Р. Стернберг, А. Маслоу. Останній вважав творчість універсальною функцією людини, «яка веде до всіх форм самовираження» [6]. Вплив соціального руху на самореалізацію особистості досліджується у працях М. Михальченко, В. Андрущенко, Л. Горбунової та інших [7].

Взаємовпливу інформатизації та суспільного прогресу присвячено праці Д. Белла, О. Тоффлера, М. Кастельса, Ф. Фукуями та інших. Зокрема, Ф. Фукуяма відводить ШІ роль новітнього інформаційного інструменту [8].

Нік Бостром досліджує потенційний вплив надрозумного ШІ на людство, розглядаючи можливі шляхи розвитку, ризики та стратегії контролю [9]. Автор звертає особливу увагу на можливий негативний вплив ШІ на самореалізацію: залежність від технологій, зниження мотивації, ризики втрати роботи, небезпеку втрати автентичності у творчості.

Меланія Мітчелл аналізує сучасний стан ШІ, вивчає його можливості, обмеження та вплив на суспільство та на індивідуальний розвиток [10]. Авторка особливо виділяє ідеї автоматизації рутинних завдань та створення нових можливостей для творчої самореалізації особистості в контексті соціального прогресу.

Розуміння впливу технологічних інновацій, розглядаючи ШІ як технологію, на економіку, суспільство та індивідуальну самореалізацію, змушує нас переосмислити фундаментальні питання про майбутнє людства, питання моральної відповідальності та етичних меж застосування технологій [11].

Вивчаючи вплив ШІ на систему освіти, як одного з важливих інструментів для розвитку особистості, можна припустити, що технології ШІ в найближчі роки будуть використовуватися виключно з метою технічної допомоги освітньому процесу. Однак, незважаючи на недоліки, поступово ці технології все частіше будуть інтегруватися в освітню та наукову діяльність [12].

3. Постановка завдання

Мета статті є онтологічне дослідження поняття «самореалізація особистості» в контексті соціального прогресу в умовах використання ШІ, визначення діалектичного зв'язку соціуму та особистості в процесі її самореалізації.

Формування цілей статті: 1) проаналізувати суть поняття «самореалізація»; 2) визначити основні аспекти, що характеризують специфіку самореалізації; 3) розглянути особливості соціального прогресу в умовах використання ШІ; 4) запропонувати рекомендації щодо розвитку нових навичок і адаптації особистості в епоху ШІ.

4. Методи та матеріали

Для досягнення мети використано комплекс загальнонаукових методів дослідження: теоретичний та порівняльний аналіз — результатів наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо застосування системи ШІ; використано загальнонаукові методи формальної логіки (дедукції, індукції, аналогії, аналізу, синтезу), а також методи загально-філософського аналізу для узагальнення та систематизації результатів досліджень стосовно використання ШІ.

5. Результати та обговорення

Суть самореалізації полягає в тому, що це індивідуальний і багатогранний процес, який залежить від особистісних особливостей, життєвих обставин, соціокультурного контексту, а також від того, в якій сфері життя людина хоче досягти самореалізації – будь то особистісна, професійна чи соціальна – має свою специфіку, що відображає різні потреби та прагнення людини.

Кожна людина має свій власний шлях до самореалізації, який залежить від її внутрішніх прагнень і цінностей. Самореалізація – це не статичний процес. Протягом життя людина може змінювати свої цілі, переконання та пріоритети. Особистісна, професійна, соціальна самореалізація не існують в вакуумі – вони взаємодіють і взаємозалежні.

Творча самореалізація – це процес, у якому людина через свої творчі прояви знаходить вираження своїх внутрішніх потенціалів і досягає гармонії з собою та світом. Це не просто створення чогось нового і красивого, але й шлях до розуміння власних прагнень, емоцій і цінностей через творчу діяльність.

Самореалізація в контексті творчості означає розкриття себе через створення чогось значущого, що відображає індивідуальний погляд на світ. Це допомагає людині відчувати свою унікальність і важливість, адже часто творчість є способом вираження того, що неможливо передати словами, або звичними засобами комунікації.

У цьому процесі важливо не тільки досягнення результату, але сам процес створення, експериментування, розуміння себе через дії. Творча самореалізація може бути як джерелом внутрішнього задоволення, так і способом впливати на зовнішній світ, змінюючи його на краще.

Особиста самореалізація – це процес, у якому людина досягає повного розвитку свого потенціалу, задовольняючи свої внутрішні потреби та прагнення. Це шлях до розуміння себе, своїх цінностей, цілей і бажань, а також досягнення гармонії між тим, ким ти є, ким хочеш бути.

Особиста самореалізація охоплює різні аспекти життя: професійну діяльність, особисті стосунки, внутрішній розвиток, фізичне і психологічне здоров'я. Її важливою частиною є здатність знаходити сенс у житті, досягати певних життєвих цілей і реалізовувати свої амбіції, не зважаючи на зовнішні обставини чи тиск соціуму.

Водночас, самореалізація – це не лише досягнення матеріальних чи професійних висот, а й внутрішнє відчуття задоволення від того, хто ти є, і чого ти досягнув. Вона включає в себе розвиток особистих якостей, здобуття нового досвіду та навчання на помилках. Це процес, що постійно триває і може змінюватися в залежності від життєвих обставин та етапів розвитку людини.

Професійна самореалізація – це процес досягнення максимального розвитку та самовираження – через професійну діяльність. Це не лише успіх у кар'єрі, але й відчуття

задоволення від роботи, відповідність особистим цінностям та цілям через виконання професійних завдань. Вона включає в себе поєднання таланту, знань, навичок та особистих прагнень, що дозволяють людині не лише добре працювати, але й почуватися реалізованою в професійній сфері.

Соціальна самореалізація – це процес досягнення особистісного росту та реалізації свого потенціалу через взаємодію з іншими людьми та участь у соціальних процесах. Це не лише про особисті досягнення, а й про те, як людина може впливати на соціум, будувати стосунки, брати участь у колективних ініціативах та сприяти розвитку спільноти. Така самореалізація дає людині відчуття причетності до чогось більшого, ніж тільки її особисті цілі, й допомагає будувати життя, що не лише сприяє саморозвиткові, але й служить на благо інших.

Аналізуючи поняття «самореалізації особистості», можна виділити, принаймні, три рівні. На загальному філософському рівні вирішуються питання про сутність людини, можливість її екстеріоризації, про суть процесу самореалізації. Об'єктом розгляду на цьому рівні виступає людина як родова істота, людство в цілому. На соціологічному рівні вирішуються питання про шляхи та способи самореалізації особистості в конкретних соціокультурних умовах її існування, в рамках певного соціального прогресу. Об'єктом розгляду тут виступає соціум, конкретна суспільна структура. Нарешті, на психологічному рівні аналізуються особистісні якості та конкретні зовнішні умови, що дозволяють даній особистості продуктивно самореалізовуватися, досліджується мотиваційна основа самореалізації та зворотний вплив об'єктивної та суб'єктивної ефективності самореалізації на особистість та діяльність суб'єкта (його самооцінку, рівень прагнень, психологічний вік, картину життєвого шляху, світогляд тощо). На цьому рівні об'єктом розгляду виступає індивід у його зв'язках і відносинах з іншими індивідами та з суспільним цілим. У свою чергу, на психологічному рівні самореалізація може розглядатися в трьох аспектах: як потреба, як діяльність і як об'єктивний та суб'єктивний результат цієї діяльності.

Було б хибним уявляти собі суспільство як певну реальність, що протистоїть індивіду. Людина і суспільство перебувають у діалектичній взаємообумовленості. Соціальну дійсність можна розглядати як другу природу людини не в метафоричному, а в прямому сенсі, оскільки в процесі самореалізації людина обмежена законами соціального існування. Ці закони мають об'єктивний, природно-історичний характер; при цьому вони не лише не відповідають, а й часто можуть прямо суперечити законам, які визначають життєдіяльність людини в тих її аспектах, у яких вона постає як природна істота.

Таким чином, відкривається і друга сторона діалектичних взаємовідносин між людиною і суспільством: людина не лише знаходить себе в суспільстві, а й самореалізується, змінює суспільні відносини, тим самим себе створює і безперервно трансформує власну природу. Тому, хоч ми й говоримо, що сутність людини слід шукати в просторі соціальних відносин, ми не можемо ототожнити її з ними, адже ці відносини історично змінюються. Тобто сутність людини не зводиться й до її другої природи. Сутність людини полягає саме в тому, що вона не має жодної однієї визначеної, раз і назавжди, обмеженої сутності.

Соціальний прогрес в умовах використання штучного інтелекту має низку унікальних особливостей, які можуть суттєво змінити структуру суспільства, економіки, освіти та культури. ШІ не тільки створює нові можливості для розвитку, але й формує нові виклики, що потребують адаптації як індивідів, так суспільства в цілому.

Однією з найбільших змін, яку приносить ШІ, є автоматизація праці. Це може призвести до скорочення робочих місць у певних секторах, таких як виробництво, транспорт, обслуговування клієнтів. Це потребує переосмислення професійної освіти, перенавчання робітників та створення нових видів діяльності. З'являються нові професії, пов'язані з розробкою, підтримкою та управлінням ШІ, а також з адаптацією людей до змінюваних умов праці. Водночас автоматизація частини процесів може полегшити рутинну роботу, дозволяючи людині зосереджуватися на креативних, стратегічних та управлінських завданнях.

ШІ покращує можливості для комунікації та взаємодії між людьми через онлайн-інтерфейси, соціальні мережі та віртуальних асистентів. Це змінює спосіб, яким люди спілкуються, створюючи нові платформи для обміну ідеями та інформацією. Наприклад, штучний інтелект може допомогти у покращенні соціальних зв'язків, підтримці психічного здоров'я через чат-боти чи медичні платформи. ШІ активно впливає на інформаційний потік, допомагаючи у створенні контенту, фільтрації інформації та поширенні новин. Проте, це також

ставити питання про маніпуляції з інформацією, фейкові новини та етичні норми в інформаційному просторі.

ШІ може сприяти розвитку нових моделей економічного зростання, наприклад, через інтелектуальні платформи, автоматизацію виробництва або розвиток індустрії даних. Такі технології можуть створювати нові ринки, нові можливості для інвестування бізнесу. Однак, розвиток ШІ може також збільшити соціальну та економічну нерівність, оскільки країни і компанії, які контролюють ці технології, можуть отримати значну перевагу. Це може призвести до концентрації багатства в руках кількох великих корпорацій і країн, що володіють найсучаснішими технологіями.

Завдяки ШІ можливо створити індивідуальні шляхи навчання для кожного учня. Алгоритми можуть аналізувати прогрес учнів, надати додаткові матеріали для слабких місць і допомагати в оптимізації навчальних планів. В умовах швидких змін у технологіях постійне навчання стає необхідним. ШІ дозволяє здійснювати інтерактивні та адаптивні курси, допомагаючи людям освоювати нові навички для зміни професії або підвищення кваліфікації. Це може призвести до більш гнучкого та ефективного підходу до освіти.

Оскільки ШІ вимагає зору величезних обсягів даних, це піднімає питання про приватність, захист особистої інформації та використання даних. Якісне управління даними і прозорість алгоритмів стають необхідними для того, щоб уникнути зловживань і порушень прав людини. Технології ШІ постійно ставлять нові етичні питання, наприклад: чи можуть алгоритми примати рішення в медицині або правосудді? Як уникнути упередженості в алгоритмах?

ШІ має потенціал зробити суспільство більш інклюзивним, допомагаючи людям з обмеженими можливостями, надаючи нові способи навчання, роботи або комунікації.

ШІ також може допомогти в розв'язанні глобальних проблем, таких як зміни клімату, енергетична ефективність або боротьба з пандеміями, створюючи нові підходи до моніторингу та прогнозування ситуацій.

Соціальний прогрес в умовах ШІ має великий потенціал для покращення якості життя, розвитку нових технологій і моделей взаємодії. Однак, цей прогрес потребує ретельного управління, щоб уникнути негативних наслідків, таких як посилення соціальної нерівності або загроза приватності. Важливим аспектом є баланс між технологічними можливостями і етичними нормами, що допоможе зробити соціальний прогрес більш справедливим і стійким.

Самореалізація в умовах використання ШІ набуває нових вимірів і можливостей, оскільки технології штучного інтелекту не лише змінюють спосіб роботи та взаємодії з навколишнім світом, але й відкривають нові перспективи для особистісного розвитку, професійного зростання та соціальної участі. В умовах ШІ людина може по-новому реалізувати свої потенціали, однак цей процес також несе в собі нові виклики.

Застосування ШІ в різних сферах життя вимагає від людей здатності швидко адаптуватися та освоювати нові навички. Технології постійно змінюються, і для того, щоб залишитися конкурентоспроможними та самореалізовуватися в професійній сфері, важливо освоювати нові інструменти та технології. Самореалізація в умовах ШІ часто включає здатність інтегрувати машинне навчання, автоматизацію та інші інновації в свою діяльність, використовувати їх як інструменти для ефективнішого виконання завдань.

ШІ здатний виконувати багато рутинних або складних завдань, що дає людям більше часу для креативного самовираження та пошуку нових ідей. У сучасному світі креативність – одна з ключових складових самореалізації, й ШІ може стати потужним інструментом для розвитку творчих здібностей. ШІ змінює саму природу професійної самореалізації, оскільки багато традиційних професій можуть трансформуватися або навіть зникати через автоматизацію. Однак, це також відкриває нові можливості в таких сферах, як управління даними, розробка ШІ, етика ШІ, розробка нових технологій. Людина може спрямувати свої зусилля на освоєння нових напрямів і професій, що з'являються внаслідок технологічних змін.

Із розповсюдженням ШІ виникає необхідність формування нових етичних норм і підходів до використання технологій. Це може стати важливою частиною самореалізації для тих, хто прагне брати участь у вирішенні глобальних проблем, таких як конфіденційність і безпека даних, соціальна справедливість. Люди, що займаються розробкою етичних принципів для ШІ, можуть реалізувати себе через те, що їхня робота приносить значний внесок у розвиток більш справедливого і безпечного суспільства.

ШІ також може стати інструментом для покращення особистісного розвитку, забезпечуючи доступ до нових форм навчання, самопомоги і психологічної підтримки. Наприклад, персоналізовані навчальні платформи на базі ШІ можуть допомогти людині розвивати нові навички в зручному для неї темпі. Крім того, ШІ може бути використаний для моніторингу фізичного і психічного здоров'я, що дозволяє людині краще піклуватися про себе і бути більш продуктивною в різних сферах. ШІ здатний створювати нові можливості для взаємодії в соціальних мережах та платформах. Наприклад, завдяки ШІ можна ефективніше знаходити спільноти за інтересами, які допомагають людям самореалізовуватися через спілкування, обмін ідеями та підтримку. Такі технології можуть сприяти створенню здорових і підтримуючих соціальних зв'язків, що важливо для самореалізації на особистісному рівні.

Проте, із широким використанням ШІ постають і нові питання, пов'язані з ізоляцією, втратою професійної ідентичності, страхом заміни людей машинами, а також невизначеністю щодо майбутнього праці. Ці проблеми можуть стати перешкодами на шляху самореалізації для людей, які не можуть адаптуватися до нових умов або не знаходять себе у світі, де багато аспектів їхньої роботи можуть бути автоматизовані. Замість того, щоб сприймати ШІ як загрозу, люди можуть почати сприймати його як партнера. Взаємодія з ШІ може стати важливим елементом самореалізації, особливо в професіях, де інтелектуальна праця та швидке оброблення великих обсягів даних стають ключовими. Людина, яка розвиває партнерські стосунки з технологією, може досягти нових рівнів продуктивності та творчості.

Самореалізація в умовах використання ШІ – це процес, в якому технології стають інструментом, а не заміною людських можливостей. Важливо використовувати ШІ для підвищення якості життя, розвитку нових навичок, творчого вираження та ефективної участі в соціальних і професійних процесах. Водночас, необхідно враховувати етичні, соціальні та психологічні виклики, щоб інтеграція технологій не призводила до втрати значущості людської діяльності в умовах швидких змін.

6. Висновки

Загалом можна відзначити, що розвиток ШІ значно трансформує суспільство, змінюючи ринок праці, освіту, творчість та соціальні взаємодії. У цьому контексті самореалізація набуває нових можливостей і викликів. ШІ розширює доступ до знань, спрощує виконання складних завдань та стимулює креативність. Але ж, з іншого боку, створює певні загрози – витіснення професій, залежність від технологій, питання приватності та відчуття автономії особистості тощо.

ШІ прискорює соціальний прогрес, змінюючи структуру суспільства та взаємодію між людьми: сприяє демократизації освіти та забезпечує доступ до знань у будь-якій точці світу, допомагає в подоланні нерівності, забезпечуючи однаковий доступ до можливостей. Крім того, ШІ створює нові професії (наприклад, фахівці з етики ШІ, дизайнери алгоритмів тощо), що дозволяє людям знайти нові способи реалізації своїх здібностей.

ШІ відкриває великі можливості для самореалізації в контексті соціального прогресу, але вимагає адаптації та нового підходу до розвитку особистості. Головним у цьому процесі є раціональне використання технологій для посилення людського потенціалу, а не заміни людської сутності.

Щоб ШІ став ефективним і раціональним інструментом, що сприяє самореалізації, важливо розвивати гнучкі навички (soft skills), які залишатимуться актуальними в умовах автоматизації. Крім того, актуальним є формування етичних стандартів використання ШІ, що забезпечать баланс між технологічним прогресом і людськими цінностями. Не менш важливим є створення спільнот, що будуть підтримувати розвиток особистості в нових умовах.

References

1. Nikolaieva, I. (2020). *Filosofia ekzystentsializmu yak naibilsh osobystisno oriietovana techiia XX stolittia* [The philosophy of existentialism as the most personality-oriented movement of the 20th century]. *Visnyk of the Lviv University Philosophical Political studies*, (29), 120–125. <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.29.16> (in Ukrainian)

2. Verbova, R. M. (2024). Personalizm yak napriam filosofskykh doslidzhen [Personalism as the direction of philosophical research]. In *Current research areas in history, political science, sociology, and philosophy* (pp. 72–74). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-517-4-16> (in Ukrainian)
3. Voronkova, V. H., & Nikitenko, V. O. (2021). Yevropeiska humanistychna viziia v upravlinni liudskym rozvytkom yak osnova dosiahnennia prohresu [The European humanistic vision in human development management as the basis for achieving progress]. In V. Shpak (Ed.), *Modern trends in science and practice: Vol. 1* (pp. 24–33). GS Publishing Services. <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13302-2021-005-24-33> (in Ukrainian)
4. Nelin, Ye. V. (2022). Humanistychnyi psykhoanaliz Erikha Fromma ta yoho znachennia dlia suchasnoi pedahohichnoi nauky [Erich Fromm's humanistic psychoanalysis and its importance for modern pedagogical science]. *Dukhovnist Osobystosti: Metodolohiia, Teoriia i Praktyka*, (1), 131–139. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-131-139> (in Ukrainian)
5. Novikov, B. V., Bohachev, R. M., & Bubon, T. V. (2022). Tvorchia diialnist yak zasib samorealizatsii osobystosti u suspilstvi [Creative activity as a means of self-realization of the individual in society] (in Ukrainian). *Osvitnii Dyskurs: Zbirnyk Naukovykh Prats*, 39(1-3), 122. [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.39\(1-3\)-7](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.39(1-3)-7) (in Ukrainian)
6. Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row Publishers.
7. Andrushchenko, V. P., Huberskyi, L. V., & Mykhalchenko, M. I. (2016). *Sotsialna filosofii. Istorii, teoriia, metodolohiia* [Social philosophy: History, theory, methodology] (4th ed., rev. & enl.). [Publisher not specified]. (in Ukrainian)
8. Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. Free Press.
9. Bostrom, N. (2020). *Superintelekt. Stratehii i nebezpeky rozvytku rozumnykh mashyn* [Superintelligence: Paths, dangers, strategies] (in Ukrainian). Nash Format. (in Ukrainian)
10. Mitchell, M. (2025). AI's challenge to understanding the world. In *Social robots with AI: Prospects, risks, and responsible methods* (Vol. 397, pp. 13–14). IOS Press. <https://doi.org/10.3233/FAIA241481>
11. Melnyk, Y., Todorova, S., & Shevchenko, H. (2025). Filosofske rozuminnia shtuchnoho intelektu yak tekhnolohii [Philosophical understanding of artificial intelligence as a technology]. *Philosophy and Governance*, 3(7). <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.3.01> (in Ukrainian)
12. Melnyk, Y., Todorova, S., & Shevchenko, H. (2024). *Filosofii shtuchnoho intelektu u vyshchii osviti* [The philosophy of artificial intelligence in higher education] (in Ukrainian). *Humanities Studies: Collection of Scientific Papers*, 19(96), 126–134. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-14> (in Ukrainian)